СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 221. Джерзі Ситі, Н. Дж., четвер, 23-го вересня 1937. VOL. XLV. No. 221. Jersey City, N. J., Thursday, September 23, 1937 THREE CENTS

БОРОТЬБА ЗА ЙМЕНУВАННЯ СУДДІ БЛЕКА

Закидають урядові, що знав факти.

ВАШИНГТОН. — Вилйем Е. Форт, спеціяльний асистент ґенерального прокуратора й бувший спільник в адвокатській канцелярії судді Блека, виступив з публичним запереченням заяви ґенерального прокуратора Комінґза, що, мовляв, уряд нічого не знав про приналежність сенатора Блека до Ку Клакс Клену. Каже Форт, що в архівах департаменту судівництва є документи, які доказують приналежність Блека до Клену.

КОНҐРЕСМЕН АТАКУЄ ПРЕЗИДЕНТА ЗА БЛЕКА Й ЗАХІДНЮ ТУРУ.

ВАШИНҐТОН. — У своїй публичній заяві нюйорський конґресмен Гемилтон Фиш характеризує подорож президента Рузвелта в західні стейти як утечу перед наслідками афери Блека.

Фиш каже, що мовчанка Блека на закиди доказує правдивість закидів.

ДУМАЮТЬ ЗБИВАТИ ПОЛІТИЧНИЙ КАПІТАЛ ЗО СПРАВИ БЛЕКА.

ВАШИНҐТОН. — На зборах провідників Републиканської Партії висказувано радість з комплікацій для федерального уряду з іменування сенатора Блека членом Найвищого Суду. Републиканські провідники сподіваються, що це поможе їм при наступних виборах повернути настрої населення проти Демократичної Партії.

ЗА ЗЛУКУ ПРОТИАДМІНІСТРАЦІЙНИХ СИЛ.

ДЕКСТЕР (Мішіґен). — Сенатор Ковпленд, котрого населення Ню Йорку, де він був вибраний сенатором, відкинуло оноді як кандидата на уряд посадника міста, виголосив тут перед місцевим клюбом „Кивонис" промову, в котрій закликав усіх противників реформ президента Рузвелта в обох великих партіях сконсолідуватися в одну політичну орґанізацію для поборювання президента, котрого він назвав диктатором.

РОЗБІЖНІСТЬ АКЦІЙ ПРОТИ БЛЕКА.

ВАШИНҐТОН. — Сенатор Ґвілер веде акцію за те, щоб сенат повів проти судді Блека „імпічмент" та усунув його зо становища судді. Конґресмен Мейверик каже, що ініціятори цього руху знають, що вони не мають правих основ для такої акції, а тільки хочуть пошкодити престіжеві президента.

Муринські орґанізації взивають президента Рузвелта усунути Блека з Найвищого Суду Злучених Держав.

ДВА МІЛІОНИ ЛЮДЕЙ УЗЯЛИ УЧАСТЬ У ПАРАДІ ЛЕҐІОНУ В НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК. — 85,000 людей з Американського Леґіону маширували у вівторок вулицями міста в параді зприводу річної конвенції цеї ветеранської орґанізації, а понад два міліони людей стояли по боках вулиць, котрими йшов похід, та витали його оваційно. В повітрю літала повна сотка літаків. Похід тривав цілий день до пізної ночі.

РЕОРҐАНІЗУЮТЬ АМЕРИКАНСЬКУ ВОЄННУ ФЛЬОТУ.

ВАШИНҐТОН. — Департамент воєнної фльоти реорґанізує американську воєнну фльоду згідно з вимогами модерної морської тактики. На місце кораблів типу контрторпедовців заведено літаки.

ДАЮТЬ РАДУ, ЯК БЕРЕГТИСЯ ВІД ДИТЯЧОГО ПАРАЛІЖУ.

ШІКАҐО. — Ґрупа ортепедичних лікарів видала по своїй конференції з президентом міської ради здоровля поради населенню міста, як поборювати дитячий параліж. Лікарі радять на випадок занедужання на дитячий параліж: 1) дати хорому повний спочинок; 2) негайно підперти спаралізовані мязи відповідними підпорами; 3) держати пацієнта тепло; 4) уникати електричного подражнення; 5) уникати масажу; 6) уникати всяких зайвих рухів; 7) не давати хорому сидіти або стояти; 8) родичі повинні бути спокійні, бо параліж при відповідній опіці легко вилікується; 9) коли хорий лікується вдома, треба, як на це прийде відповідний час, покликати крім лікаря ще кваліфікованого фізичного терапіста.

ПРИДУМАЛИ НОВИЙ СПОСІБ БОРОТЬБИ ПРОТИ ЗЛОЧИНЦІВ.

БОЛТИМОР (Меріленд). — Місцеві підприємства таксівок завели на своїх автах світла, що блимають, коли шофер потисне відповідний ґудзик. Підприємства й поліція просять людей, що побачать таке блимаюче світло на верху авта, поїхати його слідом та дати про це знати поліції. Таке світло це знак, що шофер таксівки підозріває пасажирів, яких він везе, як злочинців.

ПРЕЗИДЕНТ РОЗКРИВАЄ СВОЮ ТУРУ НА ЗАХІД.

З приватної палати президента в Гайд Парку, Ню Йорк, видано заяву про те, куди буде їхати президент підчас своєї подорожі в західні стейти, що починається в середу та буде тривати 12 днів. Президент пляную низку промов поза Шікаґом. Хоче відвідати не лише міста в Злучених Державах, але й Вікторію, в Британській Колюмбії, в Канаді.

ЗАМИКАЮТЬ ЛИТОВСЬКІ ШКОЛИ.

Виленська шкільна кураторія повідомила управу литовського товариства „Ритас", що має намір замкнути дві школи, що їх удержує це товариство в Дайнові й у Нанішках, виленсько-троцького повіту.

ВЕЛИЧЕЗНИЙ БРАК УЧИТЕЛІВ У ПОЛЬЩІ.

Зо статистики, проведеної міністерством освіти в Варшаві в р. 1935—36, ясно, що загальне число вчителів у Польщі було несповна 97,000 осіб, це є цілих 20,000 менше, як їх повинно бути в самих тільки вселюдних школах. Назагал брак біля 40,000 учителів. З числа 97,000 учителів мало заняття 90,000 тільки в одному типі шкільництва, а 7,000 — у школах кількох типів нараз. Учителів, що працювали тільки в державних школах, було 79,000; виключно в приватних школах працювало 15,000, а решта працювала рівночасно в державних і приватних школах. Нечинних учителів було 1,675. Причиною нечинности були: студії (563), недуга (413), придід до адміністрації (146), припинення в діяльності (49).

ЖАХЛИВА СМЕРТНІСТЬ ДІТЕЙ НА ЗАКАРПАТТІ.

Словацький щоденник „Новості" (ЧСР) містить вістку, на основі статистичних даних, про високу смертність між дітьми на Закарпатті. На загальне число померлих дітей за перший квартал 1937. р. у віці до одного року на Закарпатті померло аж 31.70%. В ЧСР померло в той самий час 11.7%; на Моравії — 13.7%, а на Словаччині — з 24%. Причиною такої великої смертности між дітьми на Закарпатті є недостаточний харч і брак лікарської опіки.

ЗАРУБАЛА СОКИРИЮ МУЖА.

В Дмитровичах, мостиського повіту, 56-літня Марія Іванечко на тлі подружих непорозумінь вбила сокирою підчас сну в ночі свого мужа, Івана, літ 76. Вбивницю арештували.

„РЕДАКТОР" „І. К. Ц.".

В Іновроцлаві появився якийсь панок, що представлявся „редактором" Казимиром Лясковським, зглядно Ясковським. Асистуючи змагунці Валясевичівній, він представлявся „редактором" „І. К. Ц." і жив на кошт комітету принятя Валясевічівної. Виявилося, що обманець походить з Варшави і називається С. Цедербавм. Його арештували.

ЗНОВ ЛЕТНИЧІ ВИПАДКИ.

У лісі маєтку Алберта Смита в Бруквилі, Лонґ Айленд, упав військовий літак і два військові летуни, що в ньому виїхали на вправи, вбились на місці. Причини випадку ще не стверджено.

ВИМАНТИЛИ КОНТРАКТ ПРОДАЖУ ВІД БІДНОЇ СЕЛЯНКИ.

Тому кілька літ селянка Марія І. з Тустанович, мати 10 дітей, затягнула позичку 850 долярів у власників нафтових копалень Л. Л., Й. Б. і Е. Л. (в таких скандальних справах польська преса, відки беремо ці справи, звичайно затає імена й назвища винуватих!). Ніби. щоб „забезпечити" позичку, згадані власники копалень веліли їй підписати на користь жінки одного з них контракт купівлі-продажу кількох морґів ґрунту з продуктивним нафтовим шибом, дальше позбутися права повороту, права до 20% уділу брутто й права побору т. зв. шибового та сяжневого, разом усе вартости 100,000 зл. Колиж селянка не заплатила вчас довгу, згадані власники копалень продали цілий обєкт третім людям за 280,000 зл.

ОГРАБИЛИ ПРОХОЖОГО, ЩОБ ЗАПЛАТИТИ РАХУНОК У РЕСТОРАНІ.

У Варшаві арештували Е. Карольчика і Г. Зелінського за те, що, зївши вечерю в одному ресторані, залишили господареві в застав сурдути, вийшли на вулицю й з ножами в руках кинулися на прохожого Л. Яворського та заграбили в нього портфель з грішми, якими заплатили за вечерю в ресторані.

ПІД ПАРИЖЕМ ПІДЧАС ЛОВІВ ЗАСТРІЛИЛИ ДВОХ ЛЬВІВ.

У лісах під Парижем недалеко перегонового поля відбулися незвичайні лови. Два льви втекли з мандрівного цирку та скрилися в лісах. Утечу львів завважили аж другої днини, коли дозорець застав пусті клітки. Вчинили сполох, поліція й мисливі владили облаву. Вківці застрілили львів.

ПОЛІЦІЯНТКИ МАЮТЬ ПРАВО НАГЛЯДУ НАД УЧЕНИЦЯМИ.

Головна команда поліції у Варшаві поширила засяг управнень мундурових поліціянток і нагляду над молоддю. На домагання батьківських кол, вчителів і т. п. мундурові поліціянтки будуть леґітимувати в публичних місцях учениці вселюдних і середніх шкіл, що поводяться невідповідно. В остаточних випадках поліціянтки будуть притримувати учениць, що не мають леґітимацій, ані ніяких особистих виказок.

ВИСЕЛИЛИ З ПРИКОРДОННОЇ СМУГИ.

Адміністраційні власті сувальського повіту виселили з села Палюнале, що є положене в прикордонній смузі, В. Жилінського і його жінку, бувшу вчительку литовської школи, веденої литовським товариством „Ритас".

15 ОСІБ РАНЕНО ВОМБАМИ В ФІЛЬМОВИХ ТЕАТРАХ.

У понеділок вечором у 7 театрах у горішній частині Мангетену (Ню Йорк) підкинено ґазові бомби. 15 осіб були легко ранені. Театри належать до ланцюха фільмових театрів Спринґера-Кокалиса, в котрих тепер ведеться боротьба між двома робітничими юніями.

ДИКТАТОР ЖИДІВСЬКОЇ ПРЕСИ В НІМЕЧЧИНІ.

Міністер пропаґанди в Німеччині видав розпорядок, що на його основі всі особи й підприємства, звязані з жидівськими пресовими установами, мають підлягати „управителеві культури Німеччини", Гінклеві. Всі особи, що заняті по жидівських пресових установах, як: видавців, редакторів, дописувачів і т. п., втягнуть на окрему лісту. Вони одержать відповідні виказки. По 1 жовтні ц. р. по жидівських пресових установах можуть мати заняття тільки особи, зареєстровані в уряді Гінкля.

ЛЬВІВСЬКА ЗЛОДІЙКА НА ВИСТУПАХ ЗА КОРДОНОМ.

У Ліберці (в ЧСР) арештували припадком молоду, 29-літню жінку, яка подала невірні ґенералії. При провірці цеї справи виявилося, що схопили львівську злодійку Міну Дебору Райтерівну, літ 29, матір двох нешлюбних дітей, 28 разів карану за крадіж вязницею до трьох літ, перший раз придержану під замітом крадіжу, коли ще мала 12 літ. Райтерівна їздила по закордонних літнищах, обкрадала там гостей, а гроші пересилала на адресу якогось Літвака у Львові.

СТРІЛИ В НЕЗНАНОВІ.

У Незнанові, повіт Камінка Струмилова, поліцію заалярмували вісткою, що в полі скривається шість людей, озброєних у кріси. Кол відділ трьох людей стрінув цих озброєних, вони відкрили проти поліції густий вогонь. В обосторонній стрілянині один зі злочинців, відомий криміналіст Василь Уханський, був ранений. Його відвезли до лічниці в Камінці Струмиловій. Решта напасників утекла. Зарядили погоню. Подія трапилася ніччю.

ВТОПИЛАСЯ ДИТИНА БЕЗ ДОГЛЯДУ.

В Мужиловичах, повіт Яворів, втопилася в калабані півтора-річна Евгенія Сидірко.

СМЕРТЬ ВІД УКУШЕННЯ ЩУРА.

У Станиславові 20-літнього Н. Гофмана, що спав у стодолі, вкусив щур так, що Гофман помер.

ПОМЕР ПЕРШИЙ ВІЗНИК ЦІСАРЯ ФРАНЦА ЙОСИФА.

В Люнденбурґу (Австрія) помер перший візник цісаря Франца Йосифа, 86-літній Г. Р. Клюк. Померлий залишив по собі багату спадщину, три великі каминиці й дві віллі у Відні й у Ціріху, загальної вартости 500,000 швайцарських франків. Віденські часописи пишуть, що це майно повстало з цісарських дарoвизн та зо щедрих двірських „трінкґельдів".

ВЖЕ Й ПОЛЯКИ ПОЧИНАЮТЬ „ЧИСТИТИ" СЕБЕ

ВАРШАВА. — У звязку з недавніми страйковими заворушеннями й протижидівськими нападами в Польщі уряд звільнив трьох воєводів з їх становищ: відійшов цілком білостоцький воєвода Степан Кіртікліс і люблинський воєвода д-р Йосиф Ружнецький. Краківський воєвода Ґноївський перейшов на інше становище, в міністерстві внутрішніх справ. Одночасно люблинським воєводою призначений дотеперішній поліський воєвода Ю. Трамекур. На становище поліського воєводи вертається В. Костек-Бернацький. Краківським воєводою призначений теперішній прокуратор окружного суду в Перемишлі, д-р Йосиф Тимінський. Білостоцьким воєводою призначений дотеперішній староста в Каліші, Генрик Осташевський. Крім того відбулися зміни на урядах старостів. Загалом звільнили зо служби 18 старостів.

ЧИСЛЕННІ АРЕШТУВАННЯ СЕРЕД „ЛЮДОВЦІВ".

ЛЬВІВ. — Вкупі з пересуненням або усуненням воєводів і старостів по цілій Польщі йдуть арештування серед членів польської політичної партії „Строніцтва Людового". На терені східньої Галичини арештували: в бережанськім повіті 2 особи, в копичинецькім 7, в підгаєцькім 20, в бучацькім 10, в ярославськім 3. Арештовані стоять під замітом колочення суспільного порядку і підбурювання до виступів проти уряду. Деяким закидають, що нападали на постерунки поліції, на державні авта й нищили жидівські склепи.

ЧИ УКРАЇНСЬКИЙ СВЯЩЕНИК ЗАСТРІЛИВ ПОЛІЦАЯ?

ЛЬВІВ. — На передмісті Львова, Клепарові, 1 серпня по півночі люди почули при одній вулиці голосний крик, що виходив з одного дому. Вони побігли туди, звідки чули крик, і скоро побачили одного чоловіка, що почав утікати. Вони пустилися за ним. Зачалася серед ночи погоня, а далі стрілянина, підчас якої хтось застрілив поліцая. Надбігли інші поліцаї і знайшли біля вбитого поліцая о. Яценкова, греко-католицького пароха Клепарова. При нім, кажуть, знайшли револьвер. Його арештували. Він зізнав, що не має з убитим нічого спільного. Польські часописи, не чекаючи висліду суду, вже тепер розписуються широко про те вбивство та видумують ріжні сплетні, що є образливі для українського народу й українського духовенства.

ВЕЛИЧАВЕ ВСЕНАРОДНЄ СВЯТО В КАМІНЦІ СТРУМИЛОВІЙ.

ЛЬВІВ. — Дня 5 вересня ц. р. українське громадянство Камінки Струмилової й околиці величаво вшанувало память 100-ліття „Русалки Дністрової" та посвячення при тій нагоді прапору місцевої філії „Просвіти". На це свято зійшлися великі маси народу. Прибули теж представники з українських політичних, культурних і економічних установ; прибули громадно українські священики. Прибули в орґанізованому порядку члени 24 читалень „Просвіти". В поході взяло участь біля 5,000 зорганізованих членів, які відбули дефіляду. Ця дефіляда зробила дуже гарне враження. Були теж численні хори, які відспівали низку пісень. Виголошено багато промов.

ВЕЛИЧАВИЙ ПОХОРОН МАСАРИКА.

ПРАГА. — Дня 21 ц. м. ціла Чехословаччина прощала свого визвольника, Тому Масарика, на місце вічного спочинку. До столиці Праги зійшлися непроглядні маси народу, хоч уряд прохав маси не скупчуватися занадто на той день у місті. Всетаки прибуло біля два міліони селян, робітників, інтелігентів і людей з ріжних суспільних шарів. Тіло Масарика торжественно перевезли з палати на Грачанах на залізничу стацію, а звідтам на кладовище в селі Лани, де Масарик родився. В часі похорону виголошено багато промов. Між іншими виголосив промову теперішній президент та довгий співробітник Масарика, Едвард Бенеш. Він старався дати короткий нарис діяльности його. Цілий зміст фільософії Масарика, говорив Бенеш, можна висказати його реченням: „Христос — не Цезар". Бенеш цитував такі слова Масарика про демократію: „Найбільшим арґументом, що промовляє за демократію, є віра в чоловіка, в його вартість, у його розум, у його невмирущу душу. Демократія є оправдана етично як політичне сповнення любови одної людини до другої. Правдива демократія є основана на любові й пошані до інших людей. Вона є сповненням освяченого порядку на землі".

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ХОЧУТЬ ДОБИТИ „МЕНШИНИ"

Маємо тут на думці національні меншини, і то в Советах. Як відомо, сім міліонів українців під Польщею, що замешкують збитою масою величезні простори, теж зачисляють до „національних меншин", але вже отверто й „по закону", пристосовуючи до них явно канібальську засаду „зїдження" цеї „меншини". В Советах українці ніби є „сфедеровані" з Москвою. Так принаймні виглядало досі на папері, так би сказати — формально. Та тепер виглядає так, що й з формальности готово нічого не залишитися, бо отсе історія „сфедералізованих" з Москвою народів зачинає входити в другу фазу. Чим та фаза закінчиться, очевидно, не знати. Але до чого воно йде, це вже ясне. І то хочби з цього, що заповідає відомий большевицький аґітатор Волтер Дюранті, московський кореспондент часопису „Ди Ню Йорк Таймс". Бо треба йому признати, що він добре обзнайомлений з тим, що діється у Советах, чи з тим, що там має наступити в найближчому часі. Він то має доступ до перших советських джерел, а це йому не приходить тяжко, бо якіб відомости він не подавав і що він незаповідав би, то в усьому намагається завжди виправдувати Совети. Очевидно, що саме тому так легко йому одержувати інформації. І тому треба з тими інформаціями числитися, принаймні щодо цього, коли хочеться заздалегідь знати, на які нові муки буде виставлюваний нарід у Советах. Отже тим разом заповів нам Дюранті, що Совети готуються до радикальної ревізії проблеми тих, що їх Москва називає „національними меншинами", а зокрема до тих „меншин", що мешкають на границях советської імперії. Отже до тих меншин зачисляють Совети, згідно з тим, що подає Дюранті, племя карелів. Це племя живе в Карелії над Білим морем, ніби в „сфедерованій" з Советами республиці, що має всього населення понад 250,000. Дюранті згадує і за інші подібні „автомні республики". Але разом з Карелією з 250,000 мешканцями поставив він як „меншину" і т. зв. „Українську Радянську Соціялістичну Республику", яка навіть на тій куцій території, котру їй признала Москва, має яких 25 міліонів українців. Дюранті каже, що Москва не є задоволена з тих усіх „меншин". Виявляється, що ті „меншини" замісць цілковито злитися з Москвою, зачинають виявляти „брак зацікавлення Москвою", а навіть „вороже відношення до неї". І ось тому в Москві вирішено примінити „гостріші міри" супроти тих „меншин". Ось таке пише і таке заповідає Дюранті.

Щож це значить, коли говорити звичайною мовою? Та ніщо інше, а нові масові арешти і розстріли і в Україні, новий наступ Москви на нищення всяких, уже чисто культурних виявів українства, новий наступ на українські культурні установи, на українську мову й українську культуру. Словом, піде новий наступ на цілковите знищення української „меншини" не тільки політично, але й культурно.

ПОЛІССЯ І ЗПРИВОДУ ПОЛІССЯ

Слідом за Гуцульщиною і за гуцулами, як нововідкритим „щепом" польського народу, польські „вчені" відкрили ще один такий **„щеп"**, а саме поліщуків, або „тутейших".

Ґен. Ґаліца недавно промовляв, як відпоручник „Обозу Зедночення Народовеґо", в Бересті над Бугом і сказав між іншим таке: „З полудневої сторони Полісся стикається з українським елементом. У своїй пруживості намагається він стягнути і на тутешній ґрунт та, використовуючи слабе освідомлення і лагідний характер поліського селянина, ріжні зайди хотілиб створити тут осередок, у якому єдналиб його під свої національні впливи. Того роду зазіхання ловити душі треба означити як нарушення підставових, конституцією забезпечених прав громадянина, означувати свою національну приналежність, і такі зазіхання на тій бідній землі не повинні бути толеровані".

Отже з того виходить, що населення Полісся це не український елемент — воно тільки „стикається з українським елементом"; що волиняки і галичани це не такіж українці, як поліщуки, лише „зайди", які прагнуть зукраїнізувати ту „бідну землю", що не була і не є українською; що, нарешті, українська культурно - національна праця серед українців-поліщуків є „нарушенням конституцією забезпечених прав населення означати свою національну приналежність"...

Очевидно, нема чого ані полемізувати з тими елюкубраціями, ані сміятися з них. Ані теж плакати над ними. Тут наводжу їх для характеристики, наскільки польський урядовий табор (санації) мало ріжниться в своїх намірах щодо українців від табору вшехполяків. Властиво ніяк не ріжниться. Але не лише це ствердження викликає ота наївна в своїй безпорадності і смішна „проґрама" ґенерала щодо нашого Полісся. Ця „проґрама" викликає і збуджує ще й інші рефлексії.

Досі нам говорили: закиньте **„вивротову"** політику, а тоді все буде гаразд. Будете „льояльні" до держави, то в її рамах і політику можете управляти... УНДО з Галичини стало на цей ґрунт. І що показалося? Показалося, що взагалі **ніякої** політики управляти українцям не вільно; хіба що чекати на авдієнції у достойників, щоби почути: доложимо всіх старань, щоб у відповіднім моменті розглянути ваші домагання, і те, що в них є слушне, по змозі полагодити... Потім нам казали: політику взагалі робитимемо ми, поляки, а ви, українці, можете розбудовувати своє культурне, релігійне й економічне життя. І ось там, де міцно і сильно бив живчик того життя ще перед війною, там, як у Галичині, хоч і зо страшними перепонами і заборонами, якo-тако удається всеж таки животіти українським культурним, церковним і економічним орґанізаціям.

Але ось є західня Волинь. Вона коротко тішилася з добродійств 1917 року, коли відроджувалась українська державність. Тому, хоч і пишним цвітом зацвило в ній було економічне і культурне наше життя (Просвіти, кооперативи), то — коротко. І тому там не лише політикою не дали займатись, але навіть не позволено розвиватись і культурно - економічно. Хоч на словах признається, що там — українці.

Ще гірша ситуація на Поліссі. Там культурно-економічне життя українське ледве зачало тліти. А наслідки? Наслідки, що не тільки там політикою не вільно займатися; не тільки не вільно розвивати своє культурно - національне й економічне життя, але не вільно навіть називати себе українцями, бо це — „суперечить конституції"...

Іншими словами, життя ніколи не стоїть на місці. Ніколи не є в рівновазі. Хто дасть себе зіпхнути на нижчий щабель, того не лишать на нім сидіти як курці на сідалі, а намагаються зіпхнути на ще нижчий. З „політики" на „культуру", з „культури", на „тутейшість", на явну денаціоналізацію. Полісся, яке тепер стає черговим тереном денаціоналізаційних змагань, дає цьому найкращий приклад.

Життя — це боротьба і ніколи не знає спочинку, ні рівноваги, ні угоди. Нація, яка хоче жити, мусить вічно пнятися на щораз вищий щабель, коли не хоче, щоб її зіпхнули до ролі тупої безнаціональної маси, до ролі погною для чужих.

ХТО І З КИМ ВЕДЕ ВІЙНУ НА ДАЛЕКІМ СХОДІ

Хто властиво веде війну на землях Китаю?

На око виглядає все так, неначеб усупереч найліпшим бажанням китайського і японського уряду дійшло до зударів, викликаних якимись невідповідальними чинниками.

Обидві заінтересовані сторони заклинаються в своїх комунікатах, що бажають усіми силами миру. А тимчасом, усупереч цим заявам, падуть трупи і ранені, копають стрілецькі рови, роблять засіки з кільчастого дроту та висилають на фронт військо, котре робить наступи.

Світова війна причинилася в рішучий спосіб до зміни становища колірових народів супроти европейців. Та війна скріпила в европейських кольоніях та в азійських народів те переконання, що панування европейців над коліровими народами може бути повалене збірним зусиллям тих народів.

Колиж іде про азійські землі, то до поглиблення цеї світомости причинилися з одної сторони Совети, а з другої сторони Японія.

Напір большевиків на Европу в 1920 р. скінчився їх погромом і вони мусіли покищо зректися викликання загальносвітової революції. Тоді то вони звернули свій зір і свою енерґію на Далекий Схід. Москва порішила за всяку ціну зашахувати японське плянове поширення (експанзію) і впливи в Китаю, дійти через Монголію на Жовте море і рівночасно поважно загрозити теренам експанзії европейських великодержав. Ці пляни почали Совети реалізувати через будову важних офензивних військових осередків. Виконував ті пляни таємничий червоний маршал Бліхер.

Советська експанзія зуміла загорнути під свої впливи зверхню Монголію і зашахувати в цей спосіб акцію японців, котра прямувала через Манджурію і внутрішню Монголію у глибину Китаю, а навіть через східній Туркестан аж до Афґаністану.

А не треба забувати, що японці вже не від сьогодня носяться з плянами реорґанізації Азії і цілковитого виперття европейців з цеї частини світу.

Одначе найважнішим з конкурентів щодо опанування Азії була і є для Японії Росія. Царська Росія, поконана японцями в 1905 році, полишила їм на деякий час свобідну руку в політичній і военній акції на Далекім Сході, зокрема підчас світової війни. Провал царату і захоплення влади большевиками стали для японців важною перешкодою для їхніх далекосяжних плянів.

Комінтерн, що підпалював світ, викликуючи бунти в поодиноких державах, зумів закрастись і до Китаю та створив там цілу низку осередків для революційної аґітації як у Китаю так і в кольоніях. Він постарався також про зорґанізування в Китаю червоних армій, що стоять під приказом китайських ґенералів, оплачуваних большевицькими грішми.

Щоб відперти московську експанзію, японці створили на китайських землях свої випадові підстави, а то передівсім у виді „незалежної" Манджурії та почали посувати свої війська на терен внутрішньої Монголії й обсадили важні стратеґічні пункти в північнім Китаю.

Японці мають важні впливи в Туркестані, а їх лінію, монтовану від Маджурії через внутрішню Монголію і Туркестан аж до Афґаністану, Совети стараються перервати своєю акцією. Так отже прийшло на китайській землі до боротьби двох імперіязмів: народнього японського і червоного московського.

Японія старається виконати заповіт великого ґенерала і політика **барона Ґіші Танака.** Цей політик, колишній шеф ґенерального штабу і міністер війни з часів большевицької революції в Росії, а пізніший (у 1925 р.) предсідник міністрів, визначив Японії в своїм заповіті дуже визначну ролю.

Виконати цей заповіт взяло на себе молоде японське покоління, котре під цю пору має рішальний вплив на заграничну і военну політику.

На думку цього заповіту, стоїть перед Японією величня мета: **запанувати над Азією, а потім і над цілим світом.** Проминула вже кольоніяльна епоха в Азії, що принесла стільки ганьби азійським народам, і всі сліди цеї епохи повинні зникнути. І тому мусять японці до того прямувати, щоб як народ, що стоїть на чолі всіх азійців, запанувати над тим великим резервоаром людських сил, а також над копальняними багатствами Китаю. Вони повинні обсадити всі важні пункти на Далекім Сході — від Кантону аж до Николаєвська. А дальше, мусять японці рушитись і на Сибір та віддати цей край під владу самим азійцям.

А Китай має станути першою сторожою у тій великій боротьбі, яка має бути зведена між Азією і білою расою. Японія має бути **мізком** тої великої боротьби і має стати **орґанізатором** азійських мас.

І власне тому заповітові є вірне молоде японське покоління, а передівсім армія, котру японський нарід дуже шанує і любить.

Треба тут піднести, що хоч Японія брала участь у світовій війні, то не потерпіла майже ніяких утрат. З усіх союзників, що брали участь у світовій війні, вийшла Японія ще найліпше: вона побільшила свою армію, защадила і знаменито вивчила кілька річників мужви, побільшила свій военний промисл, а передівсім побільшила свою фльоту.

А по війні виступила вона на політичну арену як великодержава, зкотрою мусять поважно числитися всі европейські великодержави. Вона уміє знаменито використати большевицьку акцію в кольоніях, зазначуючи з натиском на кожнім кроці, що тільки вона одна може ґарантувати мир на Далекім Сході.

Та й Совети мають до реалізації **заповіт Леніна** про завоювання світу, мають постанови, дані **Сталіном** у справі національностей, а передівсім у справі акції між коліровими народами. Закріплення своїх впливів на Далекім Сході є для Советів просто справою їх існування.

Запанування над Китаєм рівнялосяб для них запануванню над цілою Азією, а тимсамим приблизилоб хвилю запанування над цілим світом.

Те, що тепер діється в північнім Китаю від Шангаю аж до просмику в Нанкові, є в переважній частині ділом комінтерну.

Японія займала зпочатку радше дефензивне (оборонне) становище. Не лежить у її інтересі займати нові терени під звук гарматніх стрілів. Японські політики волілиб ділати так дискретно, як це робили давніше в Афґаністані або в Туркестані. Але тут Совети псують їм гру в цей спосіб, що при допомозі відданих їм китайських відділів та при помочі своїх ячейок провокують ріжні небезпечні інциденти. А це змушує японців відкрити свої карти та збройну акцію.

Створення автономічного північного Китаю булоб у злуці з опанованою вже японцями Маджурією важним частинним окруженням большевицької експозитури зверхньої Моголії, а заразом сильним скріпленням японців на азійськім континенті.

Японсько - китайська війна — це властиво російсько-японська війна. Що принесе найближча будучність, не знати. В усякому разі в Китаю перехрещуються інтереси великих держав, і то інтереси дуже життеві.

Большевики старалися за всяку ціну допровадити до зудару між тими двома азійськими державами, щоб у цей спосіб спекатися небезпеки від японців, а через те задержати вільну руку в Европі, де їм грозить властива і головна небезпека. Хай японці розбивають собі голови з китайцями, а зате большевики будуть мати в Европі більше війська до своєї розпорядимости і на всякий випадок. Так і треба розуміти большевицьку політику на Далекім Сході.

Подав **Ю. Г.**

В. Будзиновський.

ОДИНОКІ АВСТРІЙЦІ

(З моїх споминів).

(3)

Я перед нотарем вилеґітимувався і сказав, що хотів би поїхати до Відня. На це він відповів, що кудиб я не хотів з Синевіра виїхати, до Відня чи назад до Галичини, мушу мати пропуск від „Ґренц капітана!" в Екермезе. Судячи з того, що пізніше той Ґренц-капітан в моїй справі телеґрафував до угорського міністра внутрішніх справ, називаючи його „своїм" міністром, я вгадував, що то політичний урядник, щось неначе староста граничного повіту. На ковнірі мав по три звіздки, цілком як військовий капітан.

Нотар сказав мені, що по пропуск для мене вишле завтра [illegible] запросив мене до себе на вечерю. Вечеря була дуже панська. Той нотар взагалі жив на велику панську міру. Мешкання багатокімнатне і гарне, в гарнім саді. Обстанова панська, постіль панська, кухня великопанська. Як той нотар не мав власного великого маєтку, то його урядування мабуть грубо коштувало громаду. По смачній вечері, по лікерах і розкішнім вині питаюся господаря, який готель він поручив би мені. Він відповів, неначе ображений:

„А деж би я пана посла пустив до готелю! Ще й до такого, як наші жидівські. Про це ані не думайте. Пан посол мій гість. Будете ночувати у мене.

Завів мене до спальні. В такій постелі я ще ніколи не лежав. Я дуже дивувався, що орґан угорської державної влади так високо цінить і так гостить посла до австрійського парляменту, ще й українця.

Я довго не годен був уснути. Саме в хвилі, коли стала бити дванацята, я вчув, що по коридорі хтось ходить. Хід правильний, рівномірний, неначе вартівника. Ніч була ясна, бо світив місяць. Ліжко стояло при вікні. Дивлюся: в саді перед вікном вилискується до місяця баґнет. Далі праворуч другий баґнет. То жандарми пильнували, щоби „високодостойний гість" не втік! Моя совість була чиста і я тоді ще не знав, що діється на українських територіях, російською армією ще не окупованих. Не диво, що мене ця мадярська обережність і хитрість нотаря розвеселили. Я назад вснув сном праведних. Рано з баґнетів і жандармів не було сліду.

Рано я вийшов з хати, щоб пройтися і дещо купити. В жидівських крамах вже знали, що я прийшов з Галичини. Очевидно були цікаві, що там діється. Я, що знав, те й сказав. Я свобідно ходив, куди хотів, ніхто не спинював мене. Також не бачив я, щоби хто ступав мені „по пятах". Аж пізніше я довідався, що мене нарошне пустили, щоби підглянути і підслухати, з ким і що я балакав, та чи не буду втікати. Нотар мав мене за якусь грубу рибу між російськими шпиґунами і хотів заробити, демаскуючи мене. Мадярові не могла в голові поміститися гадка, що австрійський українець (рутене) годен не бути російським шпиґуном!

Побачив я, що лиш викінчену церкву. Робітники ще лиш робили огорожу. Питаюся їх, чи не міг би я церкву оглянути в середині. Один зних каже:

„Ось іде сам піп, спитайте його!"

Я підійшов до священика, що саме ішов до церкви. Представившися йому, я повторив моє питання. То був сам парох. Завів мене до церкви. Очевидно був цікавий, хто я, що мене сюди привело і що я думаю про війну. Я побалакав з ним, попрощався і відійшов. Нам обом тоді й не снилося, які будуть наслідки цеї нашої невинної стрічі!

Ґазети приходили до Синевіра в полудне. Що днини, прочитавши ті ґазети, нотар ішов „реферувати" війну своїм громадянам. Коли сказав мені, куди йде, я пішов з ним. Щоби це втішило його, не скажу. Прийшли ми до якогось льокалю, битком набитого „русняками" і жидами. Нотар довго розказував про „ґеніяльний плян" австрійсько-угорського ґенерального штабу, який команда „нашої" армії переводить з „невблаганою послідовністю", очевидно й „щасливо".

„Цей плян штабу, — пояснив нотар — в тім, щоби непотрібно не запускатися в глибину краю без доріг (Росії) і з ворожим та зрадливим населенням. Наша армія „нарошне заманює" російську армію на територію Австрії. Поволі відступаючи, наша армія „тягне за собою" росіян. Москалі „дурені комедією" нашого відвороту і засліплені „думкою", що то вони нас бють, набезбач пхаються в матню. Аж тоді, коли вже вся збройна сила Росії опиниться на нашій території, „замкнуться кліщі нашої армії!"

Жиди і селяни стали й мене випитувати. Я не дурний був говорити інакше. Варта в ночі під моїми дверми і жандармські баґнети в саді перестерегли мене, що язик треба держати на припоні.

Я ще раз ночував у „гостинного" нотаря, бо до готелю таки не пустив мене. По сніданню він каже мені, що Ґренц-капітан пропуску не прислав, бо хоче особисто переслухати мене, отже жандарм заведе мене до нього. Жандарм справді вже ждав перед хатою. З ним був мій Кунц, дуже заклопотаний. В „товаристві" жандарма, котрий хвилями ішов позаду, хвилями попереду, прийшли ми до Ґренц-капітана в Екермезе. Капітан, д-р (мабуть д-р прав). Куля, переслухав мене і каже:

„Не дивуйтеся і не сердьтеся на мене, бо до цього, що я з вами роблю, змушують мене мої службові інструкції. Я не лиш мушу видіти вас і ваші документи. Також мушу знати, що ті ваші документи не виставлені на неіснуючу, фіктивну особу; що на світі взагалі є якийсь Вячеслав Будзиновський і що він посол. Коли вже буду знати, мушу дістати докази, що то ви є тим Вячеславом Будзиновським. Хоч на деяких ваших документах є припльомбована ваша фотографія, вони не є ніяким доказом, бо найліпші документи мають... шпиґуни!

„Як би знайшовся який офіцир і посвідчив би, що ви справді особа, названа в документах, то я зараз дав би вам пропуск, куди схочете, лиш не до Галичини, бо Галичина вже за передовими стежами нашої армії.

(Дальше буде).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

НА ЩО ЗДАЛАСЯ ШКОЛА?

Зприводу відкриття шкільного року подають місцеві газети, скільки то дітей пішло цього року до ріжних шкіл. Можна між стрічками вичитати науку, що школа це дуже важна підготова до життя.

Тимчасом з міста Риджвуду, в стейті Ню Джерзі, доносять, що місяць тому всі сміялися з посадника міста, як він заявив на зборах „місцевої комісії", що хоче на опорожнену посаду поліцая людини, з укінченою колеґією, а тепер ця комісія дістала аплікації про посаду від 25 кандидатів з укінченою колеґією. Здавалося: на що здалася наука, коли нині студенти з укінченою колеґією подаються навіть на посаду поліцая?

Одначе, коли таке діється, то куди буде можна податися людині без школи?

ХТО ИДЕ ДО ШКОЛИ?

Сотки тисяч дітей пішли до школи в Ню Йорку. Туди їм і дорога — всякий скаже.

Рівночасно шкільна рада Ню Йорку сповіщає, що вона починає в середу реєстрацію на вечірні курси для старших у публичних школах.

Тут уже знайдуться люди, що скажуть: Хіба старим до школи? Та видно, що, на думку міської шкільної ради Ню Йорку, так, коли в місті аж 65 народних шкіл улаштовують такі курси для дорослих. Наука буде відбуватися кожного понеділка, вівтірка й середи від 7 до 10 години вечором, разом 100 вечорів за курс.

УКРАЇНЦІ И ІНШІ НАРОДИ.

У Ню Йорку є 6 міліонів людей, а з цього коло 60,000 українців.

Отже якби українці йшли до шкіл так, як пересічно йдуть інші люди, то на кожну сотку дорослих учеників припав би 1 українець. На тисячу дорослих учеників було би 10 українців, на дві тисячі 20, і так далі.

Цікаво булоб знати: скільки їх там буде?

ЧИ МИ ВЖЕ ВСІ ШКОЛИ СКІНЧИЛИ?

Як не буде стільки, то чому їх стільки не буде?

Певно не тому, що українці потребують науки менше, як інші народи, що в нас є більще дорослих людей з укінченою шкільною освітою, ніж в інших народів. Ми знаємо добре, що так не є. З ріжних причин, які вичисляти тут не місце, наші люди кінчили початкові школи в меншому числі, ніж люди багатьох інших народів.

Отже як до школи вони не йдуть, то не тому, що школи вже мають. Вони не йдуть до школи, хоч школи не мають, себто, хоч школи потребують.

ЧИ И ТУТ ВОРОГИ ВИНУВАТІ?

Чомуж саме не йдуть? Колиб хто прислухувався до розмов українців, то думав би, що вони не йдуть до школи тому, що їх національні вороги до школи не пускають.

Одначе в цьому випадку, в Америці, в Злучених Державах, взагалі, а в Ню Йорку зокрема, вороги, що наших людей до школи не пускають, сили не мають. Тут влада школу дає, й дає даром. Людині не треба нічого більше поза те, щоб до школи записатися й до школи ходити.

Отже як українців у таких школах не буде, то цьому причини шукати не треба поза українцями, у владі, але таки в них самих. Не москалі, не поляки, і не чехи, ні румуни, не пускають тут українців до школи, але щось в українцях самих не дає їм ходити до школи.

СТАРЕ НАСТАВЛЕННЯ.

Звісно, не довідається справжньої причини той, хто пішов би між українців з допитами: „А чому ви, пане, не візьметеся до науки цього і того?" Якби таке хто спитався, дістав би лише викрут, видуману причину, а не справжню причину. Щоб дізнатися справжньої причини, треба довго підглядати й надслухувати.

Такий дізнавсяб, що в нас старша людина, що „зо шкіл вийшла", не повинна вже вчитися, бо цим вона показує, що ще невчена, отже нерозумна. Ми признаємо, що дитина має вчитись; але хто вже з дитячих літ вийшов, той не повинен учитись. Хто зо старших учиться, той показує, що він іще дитина. На такого чоловіка дивляться зпогордою: якби він малим був учився, то тепер не потребував би, кажуть.

Люди, для котрих відкриті вечірні курси, займають у цій справі зовсім інакше наставлення. Людина в них не вчиться до виходу з дитячого віку, але до смерти. Вчитися ніколи не є стидом. Люди, що навіть у найстарших роках учаться, не сормляться цього, з цим не ховаються, але цим величаються. В цих людей, якщо є чого соромитися, то хіба нехіттю до науки.

Котрі люди поступають розумніше?

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

Амгерст, Масс. — До списку жертв на політичних вязнів належить додати ще таких жертводавців, що зложили по $1: А. Бурко, К. Фульчак, И. Доскоч, Л. Намака, Д. Муравський, О. Бішко.

Добре виховання.

— Чи ти не стидаешся, хлопче, красти яблука свого рідного батька, коли в городі сусіда є їх досить, звідки можеш собі брати?!

ПОВІДОМЛЕННЯ

Проситься всіх членів від. 312 У. Н. Союзу прийти конечно на збори, які відбудуться в пятницю, 24-го вересня, в 8-мій год. ввечір у парохіяльнім домі при

DELMORE AVE., SOUTH PLAINFIELD, N. J.

На тих зборах буде приявний гол. рек. секретар Д. Галичин.

В. ХМІЛЬ, секр. від. 312.

УКРАЇНСЬКА КНИЖКА В УКРАЇНСЬКУ ХАТУ

Детективні повісті.

Одною з найулюбленіших літератур у нинішніх часах є детективні повісті й оповідання. Їх нині читають усі. Люди з найнижчих суспільних верств і з найвищих; люди, що слабо інтелектуально розвинені, й найбільші наукові світочі. Читають їх робітники, селяни, урядники, професіоналісти, вчені й політики. Їх залюбки читають, чи читали, такі політичні мужі як Лойд Джордж, небіжчик Брієн, а навіть президент Рузвелт.

Чому нині люди так радо читають ці повісті? А тому, що вони дідають успокоюючо на людей. Французький премієр Брієн отверто сказав, що дуже любить детективні повісті й читає їх тоді, коли поденервований і коли потрібно йому чогось на зрівноваження духа.

Але детективні повісті мають іще одну дуже добру прикмету: вони виплекують у людей уяву і загострюють обсерваційний змисл. Як знаємо, завданням детектива є з залишених знаків і слідів, нераз дуже малих і незначних, відтворити ту дію, що відбувалася передтим у даному місці. Щоб це зробити, детектив мусить мати дуже вигострений і вишколений обсерваційний змисл, а далі мусить мати сильну уяву; але уяву практичну, приковану до дійсности, а не уяву поетичну, яка буяє собі попід хмари, творить зовсім нові образи й дії і цілком не обовязана відтворювати вірно те, що вже минуло.

Якраз у тих прикметах міститься користь і наука детективних повістей, яка то користь і наука приходить чоловікові не шляхом сухого навчання, тільки шляхом приємного читання.

Ще недавно дивились на детективні повісті косим оком. Всі ми знаємо, що, наприклад, у Галичині педагоги старої школи відбирали ученикам детективні повісті Конана Дойла, в яких він зображував пригоди Шерльока Голмса. Вчителі старої дати думали, що ці повісті задурманюють дітей і замісць розвивати в них шляхотні почування, шляхотні переживання душі, викликують у їх серці нервові почуття дешевої сензації.

Знаємо також, що, не звертаючи уваги на заборону, ученики, а також старші люди, залюбки читали ті книжки й не звертали уваги на остороги. Щойно коли попідростали ті люди, які в молодечім віці самі захоплювалися цею детективною літературою і побачили самі на собі, що ця література їм не тільки нічого злого не заподіяла, а навпаки, розвинула у них здисципліновану уяву, себто таку уяву, що звязана з дійсністю й що відбиває якісь дійсні факти, вони почали ставати в обороні тих повістей і навіть почали ці повісті рекомендувати іншим.

Нині ці повісті залюбки читає й українська публика, не боячися, що якійсь „педагог" назве їх „нерозумними", „плиткими", а навіть „шкідливими". А що в українській літературі відносно ще досить мало детективних повістей, то цю прогалину наші письменники заповняють чужими перекладами.

До найкращих детективних повістей на світі ще до нині належать повісті англійського письменника Конал Дойла. Фактично ще до нині його ніхто в тій ділянці не перевищив. В інших народів, у яких його твори вже давно перекладені, Конана Дойла знає майже кожна дитина. У нас ці твори щойно здобувають собі читачів. Та хто раз причитає бодай одну книжку цього письменника, то цілком певно він відразу сягне по другу, третю і всі інші.

На складі книгарні „Свободи" є кілька його творів, перекладених українською мовою, які ще можна набути.

нашого народу. Яким смішним та нікчемним буде наш політик чи культурний діяч, коли він буде ігнорувати основні підстави своєї діяльности, себто: мову й культуру.

З другого боку, маємо в Америці змогу освітлювати питання нашої минувшини й сучасности з правдивої точки погляду, так, як ми бачимо, як відчуваємо і як наше сумління підказує нам. Така робота в Україні є виключена. Там чужі диктатори вбачають контрреволюцію, зрадництво, шпигунство на користь буржуазних держав у вживанні українцями на своїй землі своїх споконвічних слів, як „атрамент" замісць російського „чорнила", „обличчя" замісць „лице", „джура" замісць російського „деньщик". Всім відомо, що в Україні нема сприятливих обставин для праці, навіть такій інституції, як „Українська Академія Наук", бо про інші культурні установи нема чого й говорити. Тимсамим саме життя заставляє українську еміграцію скріпити свої ряди і змінити свій голос в обороні людських прав нашого народу на самостійне культурне й політичне життя.

Нестор Нововірський.

Советські козаки.

Совети відновили в себе козацьке військо і з цього приводу влаштували свято, на якім іменований почесним козаком жидок нописувався іздою на коні. Кінь почав ставати дуба, а переляканий „козак" кричить:

— Гівалт! Цей кінь є теж контрреволюціонер!...

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮ ЙОРК, Н. И.

Відзначення молодого українця.

Обоїст п. Мирослав Леськів, молодий американсько-український артист-музика, підписав контракт з „Метрополітен Оперою" в Ню Йорку, як член орхестри цеї славної організації. Тому, що обняття посади першого обоїста звязане з сольовою грою на обої на тлі орхестри, то ця обставина є дуже доброю нагодою для п. Леськова звернути увагу на свою блискучу і музичну гру.

Хочемо пригадати, що п. Леськів поступив у 1924 році 9-літним учнем в українську консерваторію в Ню Йорку під проводом проф. Романа Придаткевича студіював пять літ гру на скрипці. За той час він опанував техніку скрипкової гри та головні твори скрипкової літератури, до сонат (без супроводу) Баха включно.

В часі студій п. Леськова з проф. Придаткевичем були час від часу критики на його сольові виступи між українським громадянством, як також повідомлення про здобуття ним срібної медалі за сольову гру на контесті „Асоціяції музичного тижня".

П. Леськів, студіюючи в Stuyvesant High School, був членом шкільної симфонічної орхестри. Там, будучи живим хлопцем, зацікавився музичним інструментом „обоєю". Його зараз зачали вчити, а тому, що в знанню скрипки він був уже „на вершку", була „обоя" для нього інструментом „лекшим як забавка". В короткому часі йому вироблено можливість студіювати у славного обоїста Бруна Лабатія.

Теперішнє заанґажування признає Леськова формально одним з найкращих обоїстів Америки. Нема сумніву, що його молодість, талант і солідне вишколення, якого часть завдячує українському артистові і українській іституції, дасть йому розголос, що стане одним з найкращих музик світу.

П. Леськів це свідомий українець, що дуже інтересується українською музичною працею і є одним з тих, що думають, що теперішні обставини українського мистецтва в Америці викликали потребу сотворення українського симфонічного орхестри. Він думає, що вже є для цього достаточне число українських музик. А нашому громадянству, а головно тим, що влаштовують концерти, слід памятати на те, щоб українські музики, а не чужинці, мали першенство в одержанню праці в орхестрі підчас українських імпрез. Ще додам, що п. Леськів це один з тих українців, яких удалося втягнути до орхестри при третій вистави опери Чайковського „Мазепа".

Нюйорчанин.

o

НЮ ЙОРК, Н. И.

Курси української мови.

Курси української мови, що їх читано в Інтернаціональнім Інституті, 341 Іст 17 вулиця, впродовж двох років, будуть продовжуватись і в цьому році. Початковий курс буде для тих, що не знають української мови. Для вступу на середній курс необхідно мати елементарне знання мови. Подрібні інформації дасться на початку курсів.

Після двох років навчання можна ствердити, що в Ню Йорку є поважна скількість студентів, що цікавляться українською мовою. Та не всі зацікавлені знаходять час на систематичне студіювання. В декого бракує енергії й завзяття тільки на те, щоб прийти два-три рази до кляси і тимсамим покінчити свої студії. Одначе треба відмітити, що невеликий гурток молоді виявив добру волю в студіях української мови. Ці студенти систематично вчащали на лекції, а тому і самі зробили поступ і, безумовно, уможливили іншим студії нашої мови.

Хтож учиться української мови? Переважно молодь з вищою та середньою освітою найбільше зацікавлена студіями мови. Статистика показує, що чужих мов на вільних курсах в Америці вчаться понайбільше люди, що мають середню, або вищу освіту. В роках навчання 1935—6 і 1936—7 на курсах української мови були такі студести:

1) Освіта студентів курсів української мови у відсотках. Вища освіта: 56%, середня освіта 32%, нижча освіта 10%, неграмотні 2%.

2) Систематичне студіювання мови: вища освіта 57,3%, середня освіта 39.1%, нижча освіта 3.6%, неграмотні 0%.

3) Вік учнів від 16—30 року: вища освіта 36%, середня освіта 18%, нижча освіта 2%, неграмотні 1%.

Від 30—60 р.: вища освіта: 19%, середня освіта 14%, нижча освіта 8%, неграмотні 1%.

З наведеного видно, що українською мовою цікавляться всі, без огляду на вік чи освіту. Тимсамим розбито стару традицію, що то мови мають учитись тільки діти, а не дорослі. Це все треба рахувати тільки першими кроками в студіях нашої мови. Необхідно, щоб усі, що цікавляться українською мовою, приходили на курси, де будуть виясновати питання, що цікавлять слухачів. Булоб доцільно, колиб курси нашої мови стали інтеґральною, органічною частиною нашого суспільного життя в Америці. Бож годі доказувати, що вся-ка праця на українському ґрунті вимагає доброго знання як нашого минулого культурного життя, так і сучасного, психольоґії, світогляду

ВАЖНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ

ОТСИМ АДМІНІСТРАЦІЯ „СВОБОДИ" ПОВІДОМЛЯЄ УСІХ ТИХ, ЩО ОГОЛОШУЮТЬ У „СВОБОДІ" РІЖНІ СВОЇ ІМПРЕЗИ, ЩО „СВОБОДА" НЕ МОЖЕ ПОМІЩУВАТИ В ОГОЛОШЕННЯХ НІЯКОЇ ЗГАДКИ ПРО ЯКІНЕБУДЬ „ВИГРАВКИ", БО ЦЕ ПРОТИЗАКОННЕ.

АДМІНІСТРАЦІЯ „СВОБОДИ".

ХЛІБОРОБСТВО В КИТАЮ

Хліборобство в Китаю має городовий характер. На 330 міліонів гектарах землі живе там понад 400 міліонів людей. Та що велику частину краю займають пустині й гори, тому густота населення в замешкалих урожайних околицях виносить 600, а подекуди навіть 1,200 до 1,500 душ на 1 квадр. милю. Величезне значіння для городової системи хліборобства Китаю має те, що пори року наступають дуже правильно, так що заздалегідь можна означити майже з математичною точністю, який буде врожай.

У північному Китаю плекають головно просо, крім того городовину та стручкові ростини. Пшениці, гречки, ячменю і вівса сіють тут лише дуже мало. На півдні головний продукт це багонний риж, що вкриває 1/8 всієї управної землі тієї частини краю. Риж дає двічі до року жнива. Крім того родиться тут городовина, стручкові ростини, цукрова троща, чай, тютюн, мак, корінні ростини. Ріпак, гірчиця, арахіс (підземний горох) і сезам (ванґльо) достарчають олію, а їх відпадки добрий навіз. Пряжу і одяговий матеріял достарчає бавовна і коноплі, а морвове дерево вможливлює плекання шовкопрядки. Плекають тут теж овочеві дерева.

Під управою є широкі, каналами поперетинані поля. На півдні побудували на узбіччях штучно підмуровані в виді сходів —тераси, на які понасипали врожайної землі. Також уладили штучні ґрунти на прикріплених на озерах тратвах на які насипали верстви городової землі.

На терасах і в горах одиноким хліборобським знаряддям є рискаль, ґраса та граблі. На рівнинах уживають також плуга, борони та камінного вальця. Роботу коня чи вола виконує тут людина, а лише 1/10 хліборобів послугується працею волів.

Китайські хлібороби працюють дуже пильно. Бачимо це на управі рижу. Після випалення стерні та бурянів та після погноєння перекопують поле і заскороджують граблями. На більших господарствах орють двічі, боронують, потім зрошують землю лопатою і граблями та вальцюють на гладко. Ростин не сіють відразу на полі, лише на спеціяльних грядках. Там забезпечені вапном перед комахами і добре навожені кільчаться скорше. Сіють у ріжну пору, щоби мати, коли треба, молоді ростинки. Після підготовлення поля садять на ньому вже підростаючі ростинки. Ростина така росте дуже гарно, так що одно засіяне зеренце дає яких 60 колосків. Кусник поля дає багате жниво, так багато, що хлібороб не може всього зужити на власні потреби. Завдяки цій системі мають прожиток і ті міліони людей, які зовсім не працюють на ріллі.

Засаджені свіжо поля заливають водою. Притому послугуються ріжними способами наводнювання. Щоб наводнення було добре, тієї справи допильновує цілий штаб державних службовиків. Під водою ростуть ростини скоро, а хлібороб увесь час піклується ними. Малі та слабі ростинки випалюють, вони, перемішані з намулом, служать за навіз для обкладання корінців. Потім знову наводнюють, а ростини підливають навозом, розпущеним водою. Коли риж починає достигати, перестають його наводнювати. Жнуть риж серпами. Потім на токах вимолочують риж примітивними способами, камяними вальцями, які тягнуть воли.

Коли знову погноять поле намулом, зогнилими рибами, компостом і вапном, повторяється наново управа ріллі, бо земля по жнивах ні хвилини не лежить облогом. Звичайно відбувається воно так: 1) від травня до липня плекають риж для домашнього вжитку, 2) від липня до жовтня риж для фабрикації горівки, 3) далі біб, капусту, калярепу та ріпак, 4) конюшину сіють у лютім, як зелений навіз, 5) після наводнення зерно збирають у квітні. Потім знову гноять землю і наново плекають риж. Так одно поле дає три жнива збіжжя, один збір городовини та один зелений навіз. А земля така врожайна, що один гектар землі дає врожаю стільки, як в інших краях 10 до 20 гектарів. У холоднішім північнім Китаю бувають лише два жнива до року. І така господарка є вже в Китаю без перерви від кількох тисяч літ, а земля не відпочиває ніколи.

У Китаю вся земля є державною власністю, одначе кожний чоловік може її дістати 3/4 гектара, як неподільне дідичне добро, якого не може продати. Так 75 міліонів або 1/4 поверхні Китаю є в руках малоземельних хліборобів, а ціла решта є в руках держави. Та і з державної землі можна одержати за дрібну оплату малі парцелі на умовах дідичного вжиткового права. Право це вільно виарендувати або продати, а вигасає воно лише тоді, колиб поле три роки лежало облогом. Тому, що в Китаю управляють поле дуже дбайливо, треба до того багато рук і тому теж один чоловік не може мати більшої посілости. Так то середні селянські господарства виносять 3 до 6 гектарів, а 12 до 18 гектарів у горах. Більші господарства з давніх часів по 300 до 500 гектарів виарендовані у дрібних парцелях за оплатою 1/2 до 1/3 части збору.

Так живе у Китаю 90 міліонів родин на кусниках ґрунту величиною 3½ гектара, а багато мають і менші господарства від 1/2 до 1½ гектара.

Огородове хліборобство вимагає багато рук до праці. Тому то кожний китаєць старається мати якнайбільше дітей. Крім того і брати дідичного господаря мешкають при ньому з родинами та спільно працюють на ріллі. Хліборобська система в Китаю забезпечує достаточний прожиток міліоновим масам населення. Та населення це виставлене на нечувані стихійні нещастя, як: довготревала студіть, посуха, повені, землетруси, політичні неспокої, громадянські війни, бандитські грабіжі і т. д. Тоді населення голодує, вигибає з голоду.

РАДІО

В неділю, 26-го вересня, від год. 1:30 до 2-гої пополудні, зі стації WTHT, Гартфорд, Конн., буде співати хор української греко-кат. церкви з Гартфод, Конн. Хор відспіває кілька пісень зі Служби Божої, як теж народні пісні, під управою дяковчителя М. Похмурського. 221

ТАРЗАН І БОГИНЯ МАЇВ.

(121)

Після кількох хвилин великого напруження яґуари почали готовитися до скоку. Тарзан бачив своє розпучливе положення. Він числив, що одного яґуара зможе вбити. Але за той час два інші скочать на нього ззаду й цілком певно розшарпають його. Тримаючи руку з ножем на своїх плечах, він пробував другою рукою задушити того напасника, що наскочить зпереду.

Королева Залія напружено вдивлялась у боротьбу Тарзана з яґуарами. Вона добре бачила, що зближається момент, що навіть Тарзан не дасть собі ради. На її обличчі появилася якась дивна усмішка. Ще далі вона вибухла гістеричним сміхом. Ніхто не знав, чого вона сміється і чи це сміх радости чи смутку. Правдоподібно вона сама не знала, що діється з нею.

Потім вона вхопила за стовпці клітки й почала жадібно вдивлятись у боротьбу. Коли Тарзанові вдалося відбивати напади хижих звірів, на її обличчі появлялася дика радість. Та зновуж важко було вгадати, чи їй Тарзана було шкода, чи може вона тішилася, що це представлення трохи довше потреває. Деякі маянці раділи саме з цеї другої причини.

Втім Тарзан побачив в одній стороні ями стовпи з руштуванням. Він скоро подався туди, бо в нетрах він набрав великої зручности боротися по галузях і деревах. За ним пігналися яґури. Мов шалений Тарзан розігнався й, відбившися ногами, вхопився високо рукою за поруччя руштування. Один з яґуарів скочив високо за ним.